

De Bospoel in het Vroege Vogelbos

In januari 2011 is de bospoel in het Vroege Vogelbos opnieuw ingericht. Na 10 jaar viel de poel te weinig op, was deels dichtgegroeid en er was achterstallig onderhoud.

Ingrepen

Met de ingrepen heeft de bospoel weer een duidelijk gezicht gekregen. De poel is vergroot, plaatselijk verdiept en opnieuw vormgegeven. De oeverrand is afgeplagd, er zijn een aantal slenken gegraven het bos in, zodat het omliggende achterland op een natuurlijke manier aansluit bij de poel. Er zijn meer geleidelijke oeverranden gemaakt. In het midden van de poel is opslag van riet gespaard zodat er geen doorzicht is over de poel van de beide kopse kanten.

De herinrichting van de poel is in opdracht van Stichting Stad & Natuur Almere, naar een ontwerp en onder begeleiding van Ecoplan Natuurontwikkeling, uitgevoerd door fa. Boogaart uit Almere Haven.

Omgeving

Niet alleen de poel maar ook de omgeving heeft een forse ingreep gehad. De bosrand is flink teruggedrongen; dit zorgt voor het vergroten van de bezonning van de poel. Rondom de poel zijn echter wel belangrijke en beeldbepalende bomen en struiken behouden. In het omliggende bos zijn flinke open plekken gemaakt. De stammen en takken zijn samen met de grond verwerkt in stobbenwallen. Dit alles met het oog op de ontwikkeling van een gevarieerd jacht-zomerbiotoop voor amfibieën en overige fauna.

De natuurlijke leefruimte van amfibieën bestaat uit een drietal dicht bij elkaar liggende maar wel onderling verschillende karakteristieke gebiedjes. Die leefgebiedjes worden biotopen genoemd. Door de ingrepen zijn er drie biotopen voor amfibieën ontstaan;

- voortplantingsbiotoop Dit biotoop is de poel
- overzomeringsbiotoop Dit bestaat uit ruige oevers, bloemrijk grasland en lage ruigten
- overwinteringsbiotoop dit bestaat uit droog bos met voldoende schuilmogelijkheden zoals oude takkenhopen en grondwallen

Vat vol leven

Een natuurlijke poel betekent altijd een vat vol leven. Bovendien trekt een goede waterbiotoop ook heel wat (land-)dieren aan. Vogels komen er drinken en zich wassen, zanglijsters snoepen af en toe een poelslak weg, waterhoentjes zoeken tussen de planten graag naar prooi'tjes. Kleine zangvogels profiteren er van het hogere insectenaanbod. Hoewel de aanleg en inrichting van de bospoel in het Vroege Vogelbos een kunstmatige ingreep is, kan die nieuwe waterpartij perfect evolueren tot een ecologisch systeem waarbij dieren en planten elkaar in evenwicht houden en in relatie staan tot de omgeving en het landschap. Een natuurlijke poel wordt een vat vol leven. Om een evenwichtige biotoop in stand te houden, is regelmatig beheer

noodzakelijk. Mits deskundige aanleg en goed beheer wordt een poel een schitterend natuurgebiedje.

Natuurwaarden

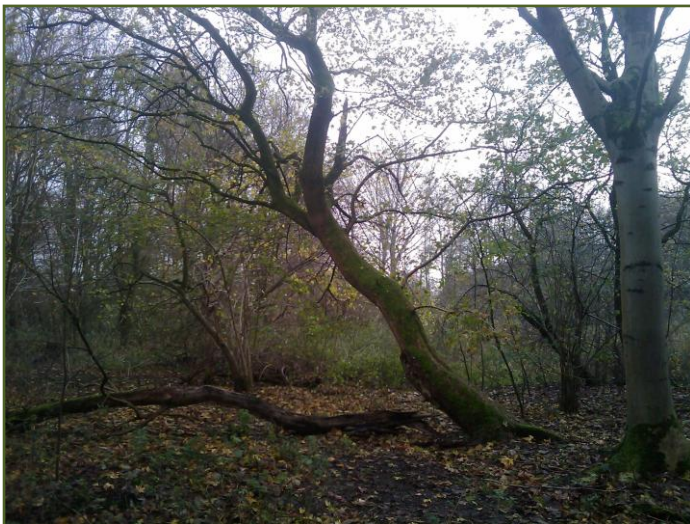
De definitie van een poel zou kunnen zijn: een stilstaand oppervlaktewater in een laagte in het land. Het water in zo'n poel wordt gevoed door regenwater, door grondwater of door water dat afstroomt van omliggend land. In of nabij poelen komen plant- en diersoorten voor die verder niet in normaal bos voorkomen, zoals oeverplanten, waterplanten, slakken, insecten, kikkers, padden, salamanders, ringslangen, vogels en zoogdieren zoals de watervleermuis. Door de aanleg van een poel in het bos nemen de natuurwaarden flink toe.

Karakter van de poel

Het karakter van een poel is afhankelijk van veel omgevingsfactoren. De bospoel in het Vroege Vogelbos kent de volgende specifieke factoren:

- Bodemsamenstelling; de bodem bestaat uit klei, de klei van de bodem van de voormalige Zuiderzee. De oorspronkelijke schelpenlaag die ooit op de bodem van de Zuiderzee lag is door de recente afgravingen rond de poel op sommige plekken goed zichtbaar.
- Watersamenstelling; afbraak van dood organisch materiaal zoals blad en riet vraagt veel zuurstof. Als er veel rottend organisch materiaal op de bodem ligt vergt het afbraakproces zoveel zuurstof dat er zuurstofarmoede kan optreden. Door een groot deel van de bomen en struiken aan de rand van de poel weg te nemen wordt de watersamenstelling positief beïnvloed.

- Grondgebruik; de poel ligt in een bos. Er is weinig tot geen bemesting door vee of door landbouw. Er is wel bladinvall door omliggende bomen.
- Waterpeil; het betreft een afgesloten poel, er is geen instromend water van sloten of watergangen uit de beurt. Het waterpeil is afhankelijk van regenwater en de verdamping van water. Ook de grondwaterstand is mede bepalend voor het waterpeil.
- Bezinning; bomen en struiken hebben veel effect op het watermilieu. Schaduw verhindert het opwarmen van het water. Beschaduwde poelen zijn altijd soortenarmer dan niet beschaduwde poelen. Grotere poelen met een flinke oeverlengte en ondiepe oeverzones bieden grote voordelen. Door de ondiepte warmt het water sneller op. De aanleg van flauwe oevertaluds en inhammen levert bijna drie keer zoveel libellen op dan de traditioneel aangelegde oevers.
- Vorm- en afmeting; een grillig gevormde poel heeft de grootste oeverlengte. Juist de oever is voor veel planten en dieren het belangrijkste leefgebied. In de ondiepe oeverzone warmt het water snel op. Dit is positief voor de ontwikkeling van plankton maar ook voor eieren van padden en kikkers. Een grote (dus grillige) oeverlengte is vooral voor verschillende soorten libellen van belang. Mannetjes veroveren en verdedigen een territorium aan de oever. De lengte van de oeverlijn bepaalt het aantal mogelijke territoria en is daarom van invloed op de populatie dichtheden.
- Ligging; de ligging van de poel is belangrijk omdat een deel van diersoorten slecht een deel van de levenscyclus in het water doorbrengt. Kikkers en padden zijn hiervan het bekendste voorbeeld maar ook insecten zoals libellen, vliegen en enkele vlindersoorten. De aanwezigheid van bos, houtwal, stobbenwal en struweel op enkele tientallen meters afstand is voor veel soorten van belang.

Verlanding

Planten kunnen zich niet zelfstandig verplaatsen en zijn dan ook sterk plaatsgebonden. Wanneer een situatie verandert, kunnen planten niet vluchten. Ze moeten plaats maken voor soorten die beter aangepast zijn. Oeverplanten verdringen drijvende planten. Riet en lisdodde sterven af in de winter. Het afgestorven plantenmateriaal zinkt naar de bodem. De plas wordt stilaan minder diep en de drijvende planten kunnen de concurrentie met de oeverplanten niet meer aan. Die weten zich uit te breiden. Het plantenmateriaal stapelt zich verder op en de

moerasplanten worden heer en meester. Uiteindelijk groeit de plas helemaal dicht. Er kunnen zelfs bomen gaan wortelen. Water wordt land. Tenslotte verandert de plas in een bos. Het verlandingsproces voltrekt zich langzaam maar zeker. Wie een poel wil behouden, moet de handen uit de mouwen steken: planten maaien of wegscheppen en afvoeren.

Poelen en onderhoud

In kleine wateren kan een snelle groei van planten optreden. Dit geldt zeker voor de meeste poelen omdat het water voedselrijk is. Wanneer de overmaat aan planten en de steeds dikker wordende laag rottend plantenmateriaal niet regelmatig worden weggehaald zal de poel geleidelijk dichtgroeien. Om deze zogenaamde verlanding te voorkomen zullen er dus beheersmaatregelen moeten worden genomen. Zulke maatregelen hebben altijd invloed op de levensgemeenschappen, maar hoeven niet desastreus te zijn wanneer rekening wordt gehouden met de levenscyclus van soorten waarom het gaat. Zo zal het tijdstip voor het opschonen moeten worden gekozen in een periode dat er geen of weinig amfibieën in het water zitten.

Het is wenselijk bij een onderhoudsbeurt ongeveer de helft van de poel niet te schonen. De minst ingrijpende methode is het met handkracht schonen van de poel. Dit was vroeger gebruikelijk, maar zwaar werk dat nog maar weinig wordt gedaan. IVN wil zoveel mogelijk het onderhoud met handkracht door vrijwilligers laten uitvoeren.

